

МЕДІАТВОРЧІСТЬ КОМБАТАНТІВ: ТВОРЧЕ МЕДІАСПРИЙМАННЯ ХУДОЖНЬОГО ВОЄННОГО КОНТЕНТУ ТА СТВОРЕННЯ ВЛАСНОГО МЕДІАКОНТЕНТУ

Н.І. Череповська,

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

Анотація. Медіаторчість є одним із способів емоційної підтримки комбатантів. В роботі медіаторчість представлена як створення медіапродукції та творче медіасприймання. Творче медіасприймання розглядається як творча інтерпретація переглянутого художнього воєнного медіаконтенту. Творча медіапродукція комбатантів становить аматорське відео. Медіаторчість є ресурсом оптимізації внутрішнього стану комбатантів.

Ключові слова: медіаторчість, аматорська медіапродукція, творче медіасприймання.

Summary. Media creativity is one way of emotional support for combatants. In the work of media creativity is represented as the creation of media products and creative media perception. Creative media perception is seen as a creative interpretation of the revised artistic military media content. Creative media production of combatants is amateur video. Media creativity is a resource for optimizing the internal state of the combatants.

Key words: media creativity, amateur media production, creative media perception.

Аннотация. Медиатворчество является одним из способов эмоциональной поддержки комбатантов. В работе медиатворчество представлено как создание медиапродукции и творческое медиавосприятие. Творческое медиавосприятие рассматривается как творческая интерпретация пересмотренного художественного военного медиаконтента. Творческая медиапродукция комбатантов составляет любительское видео. Медиатворчество является ресурсом оптимизации внутреннего состояния комбатантов.

Ключевые слова: медиатворчество, любительская медиа продукция, творческое медиавосприятие.

Актуальність психологічної, емоційної підтримки комбатантів є незаперечною. Багато хто з військовослужбовців, ветеранів війни більшою або меншою мірою були травмовані війною. Втім можна сказати однозначно, що усі вони отримали негативний досвід війни, який став частиною їхнього життя і часто виражається у неприємних спогадах, пригніченому, нестабільному емоційному стані.

Ми вважаємо, що продуктивна медіаторчість комбатантів і творче медіасприймання художнього воєнного контенту зокрема, може стати запорукою успішної саморегуляції їхніх внутрішніх станів, а також дієвою профілактикою й одним із засобів подолання травми війни.

Декілька слів про медіаторчість. Феномен медіаторчості виник разом з винаходом першого медіапристрою і створенням за його допомогою образно-сміслового речового продукту. Так, фотокамера обумовила появу фотографічного зображення – світлин, яка зберігала інформацію про відзнятий об'єкт, її можна було копіювати, тиражувати. У свою чергу, кінокамера разом з проекційною технікою спричинили появу рухомого зображення – фільму. Телебачення вже не тільки зберігало, копіювало, тиражувало візуальну інформацію, а й здійснювало її пряму трансляцію, передаючи на значну відстань. Створення медіапристроїв і медіапродукції (як інформації) є результатом творчої діяльності людини – *медіаторчості*.

Новітні комп'ютерні технології, інтернет крім того, що поєднали в собі усі функції попередніх медіазасобів, надали людині нові можливості як у

споживанні, творенні інформації, так і в опосередкованому спілкуванні. Це сприяло трансформації медіаторчості у новий формат.

Проте медіаторчість – це не тільки творення технологій та культурної інформації в її різноманітних форматах і жанрах. Творчість в галузі медіа передбачає ще й *творче медіасприймання*. Медіасприймання, на відміну від пристроїв і технологій, має психічну нематеріальну природу і здійснюється в емоційно-когнітивній сфері людини. Медіасприймання відрізняється від звичайного сприймання тим, що об'єкт медіасприйняття є обов'язково обумовленим конкретним медіазасобом та інформаційним медіапродуктом.

Якщо медіасприймання передбачає розуміння інформації, опосередкованої медіа, її осмислення, то *творче медіасприймання* становить вже *переосмислення* сприйнятого, його мисленнєве *перетворення*. Результатом творчого медіасприймання – його творчим «продуктом» є виникнення у медіаспоживача аналогій, не тривіальних висновків, нових думок, оригінальних ідей, «перенесення» сприйнятого досвіду у практичне життя, у створення нового.

Як зазначалося вище, *продуктивна медіаторчість* передбачає створення образно-сміслового продукту за допомогою медіазасобів, який має речову основу (фотокартка, плівка) або цифровий формат, який, за бажанням можна зберегти на цифровому носії (флешці, диску) чи «відпустити у вільне плавання по хвилях» інформаційного простору [3].

Створення будь-якого продукту і медіапродукту у тому числі, забезпечується такими інтелектуальними емоціями, як *натхнення, задоволення, радість, наснага*. Саме ці почуття, властиві творчому процесу людини, підвищують рівень групи ендорфінів, серотоніну у крові – гормонів «радісті», «щастя» й відповідно покращують внутрішній стан людини-творця, як професіонала, так і аматора [2].

Це стосується і комбатантів, медіаторчість яких представлена переважно аматорським відео, що розміщуються і поширюються в інтернеті (наприклад, в YouTube), соціальних мережах. Феномен аматорського відео саме комбатантів заслуговує на окрему увагу.

Медіаторчість військових має виражені, властиві саме цій соціально-професійній групі, особливості.

Передусім це переважно *документальний формат* відео, хоча іноді зустрічається і документально-постановочний [6]. За змістом відео майже завжди представлено *воєнною тематикою*: воєнними діями як пересуванням військової техніки, дією зброї усіх її видів, руйнацією об'єктів супротивника; «роботою» військових; буденним життям на війні, воєнним побутом тощо.

Не менш важливою ознакою відео ролику є його *мова*, характерною ознакою якої є використання лайки, матюччя. Зі свого боку зауважимо, що ненормативна лексика військових, як універсальне швидке вираження інтенсивних емоцій, є природним відображенням бруду самої війни, це – «мова війни». Часто-густо бруталністю відмічається й *гумор військових*, що є цілком зрозумілим: екстремальні умови війни, специфіка професії військових стимулюють цей феномен.

Окремої уваги заслуговує *звук і музика* відео. Звуки грохоту військової техніки «на ходу», працюючої великої зброї, вибухи, стрілянина, голосні команди є досить типовими для аматорського відео комбатантів. Музичне оформлення ролику, як правило, представлено авторською піснею самих військових [7], сучасними популярними українськими піснями, піснями улюблених українських і світових рок-гуртів [8].

Щодо ціннісного аспекту відео комбатантів. Творчий медіапродукт варіює від простеньких, скопільованих відео роликів до більш складних у структурному і візуальному планах. За своїм образно-смісловим наповненням багато роликів чітко становлять зразок «білої», мілітарної

пропаганди, яка славить збройні сили України та її захисників [7]. Є ролики, які тяжіють до більш професійного відео, в якому вже проглядає сценарій, оригінальний, певною мірою, гумористичний сюжет, постановочне фільмування, складні операторські ракурси, візуальні і звукові спец ефекти [6].

У соціокультурному аспекті продуктивна аматорська медіаторчість комбатантів в цілому наслідує традиційні способи постмодерного мистецтва: запозичення і компіляцію. Проте в історичному плані вона вже становить безцінний документальний матеріал часів російсько-української війни 2014-...? років. У психологічній площині ми розуміємо медіаторчість військових як суб'єктивно значущу. Самі ж комбатанти вважають аматорське відео колег по зброї більш «правдивим», «справжнім», ніж створене професіоналами (наприклад, дехто з них вважають нереалістичним х/ф «Кіборги»).

У свою чергу, ми маємо розуміти, що *процес продуктивного медіаторчення* комбатантів є важливим і корисним для них самих. Крім гормонів радості і щастя, властивих творчому процесу й які є однією з передумов профілактики бойових стресів, травм війни, медіаторчість оптимізує дозвілля, спрямовує на конструктивну діяльність, сприяє особистісному зростанню особистості.

Тому в роботі з комбатантами, які знаходяться у процесі ресоціалізації бажано проводити творчі групи з продуктивної медіаторчості та медіаклуби творчого сприймання фільмів. Щодо умов створення таких груп комбатантів і передумов проведення занять із застосуванням медіапсихологічних засобів розроблено спеціальні рекомендації і методики [1; 5].

На заняттях з медіаторчості, як варіант можна переглядати відео ролики, створені іншими комбатантами, аналізувати їх зміст і те як вони зроблені в технічному плані. Також можна запропонувати переглянути й

обговорити медіатизовані інсталяції з гільз, які створювались військовослужбовцями протягом війни або інші. Враховуючи індивідуальний підхід, для бажаючих підвищити свою компетентність у плані створення відео, в інтернеті можна знайти уроки, лайфхаки на кшталт «Як знімати відео?». Загальною структурою таких занять для комбатантів є:

- 1) вступне слово про те, що і для чого вони будуть переглядати;
- 2) візуальна демонстрація будь-якої медіаторчої продукції, створеної саме комбатантами: фотографії, відео, музичні кліпи, у тому числі й медіатизованої – цифровані інсталяції, перфоманси;
- 3) заохочення, мотивація щодо створення медіапродукції за прикладом інших комбатантів: «якщо вони змогли – зможете і ви!».

Іншою формою роботи є стимулювання особистої непродуктивної творчості – творчого медіасприймання. Так, *творча інтерпретація* художнього воєнного медіаконтенту стимулює здатність особистості до критичного осмислення життєвих ситуацій у фільмі, що дозволяє їй руйнувати стереотипи і надає можливість конструктивно збагачувати власний смисловий досвід через сприйняття життя кіногероя. Внутрішньо «проживаючи» схему чужої моделі поведінки, аналізуючи і обговорюючи її в групі, комбатант може дещо запозичити, дечому навчитися на шляху подолання власної травми. Дана робота проводиться як у форматі традиційного медіаклубу, так і його модифікованому форматі «ототожнення з кіногероєм» [4].

Важливим моментом є донесення інформації до військових психологів, капеланів, заступників по роботі з особовим складом про те, що медіаторчість, творче медіасприймання є могутнім ресурсом як для профілактики стресів, так і одним із способів протистояння і подолання травми війни комбатантами, з подальшою їх конструктивною адаптацією до мирного життя.

Використана література:

1. Дідик Н.Ф. Соціально-психологічні передумови використання медіапсихологічних засобів в груповій роботі з дружинами комбатантів / Матеріали науково-практичного семінару «Медіатворчість в сучасних українських реаліях: протистояння медіатравмі». – Київ, 2018. – Режим доступу:

2. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одарённости. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с.: с ил. – (Серия «Мастера психологии»).

3. Череповська Н. Медіакультура та медіаосвіта учнів ЗОШ. Візуальна медіакультура. – К.: Видавництво «Шкільний світ», 2010. – 128 с.

4. Череповська Н.І. Поглиблення програми розвитку патріотизму молоді: медіаклуб // Актуальні проблеми політичної психології: зб. наук. праць Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, 2018.

5. Череповська Н.І. Програма психосоціальної підтримки ветеранів війни за допомогою медіапсихологічних ресурсів // Актуальні проблеми політичної психології: зб. наук. праць Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. – Випуск № 6 (20). – 2017.

Запропонувати подивитися й обговорити декілька роликів:

● Краш-тест Берців демісезонних Талан-ЗСУ від ДМБ-Лабораторії (10хв.12 сек.) /

<https://www.youtube.com/watch?v=CIY1J2XPgkc&feature=share>

● Прекрасний аматорський відео-кліп, створений українськими військовими на східному фронті (2 хв.41сек.) /

<https://www.facebook.com/Mova.Online/videos/1255777641225890/UzpfSTEwMDAwMDQ0NTc1NDk5MToxOTI0NjIxMjY3NTYyNzEz/?id=100000445754991>

● Слава Україні! Героям слава! (3хв. 37сек.) /

<https://www.youtube.com/watch?v=WVb77mhaYgU>

Додаток до відео «Краш-тест Берців демісезонних Талан-ЗСУ від ДМБ-Лабораторії»:

«Да, мы знаем, что мы - рагули, которые не умеют снимать и сниматься. Но - у нас был мобильный телефон, старенькая камера, сошка... нет... станок... нет... как же его... а, штатив! - и три недоліка. И мои ботинки, подаренные мне в октябре 16го, в которых я отходил зиму. Машина друга, скопленные бабки на пальне, нулевое финансирование и Восточные фронт. То есть - все ресурсы мира))

Погнали?

Берці демісезонні Талан-ЗСУ потрапили до рук ДМБ-Лабораторії "Сьома Хвиля Pictures". Особовий склад Лабораторії, не гаячи часу, вирушив на Східний Фронт для наукових досліджень.

1. Ми роняли цинк та ящик з набоями на ботинки, міцно прив'язані до кінцівок сержанта резерва 72ОМБр Мартіна. Мартін вижив.

2. Ми били ножом у підошву берця, намагаючись пробити її. Не пробили. Тому ми знайшли самого злого лейтенанта у ЗСУ і віддали ботинок йому.

3. Ми вдягнули ботинок на праву крайню ногу солдата резерва 10ОГШБр Сергеїча, облили соляркою та підпалили. Через хвилину стало нецікаво - і ми облили вже бензином та знову підпалили.

4. Потім ми взорвали один ботинок.

5. А інший - переїхали МТЛБ. Чотири рази.

А потім в нас закінчилися ботинки, ми попили кави на КСП та поїхали додому.

За час маршу комбінованим способом жоден місцевий мешканець не постраждав)) »

Качество получше здесь: <https://youtu.be/CIY1J2XPgkc>